



O'ZBEK XALQINING TARIXIY YURTLARI VA ETNIK-MADANIY MEROSI

Saydullayeva Gulchehra Sadirdinovna

(I.Karimov nomidagi TDTU “Ijtimoiy-gumanitar”

kafedrası yetakchi o'qituvchisi)

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbek xalqining tarixiy yurtlari va etnik-madaniy merosi haqida so'z yuritiladi. O'zbekistonning geografik joylashuvi, qadimiy shaharlar va madaniyatlar, shuningdek, o'zbek xalqining tarixiy rivojlanishida muhim o'rin tutgan hududlar tahlil qilinadi. Maqolada o'zbek xalqining etnik tarkibi, an'analari, urf-odatlar, til va diniy bag'rikengligi kabi madaniy omillar hamda ularning o'ziga xos xususiyatlari keltiriladi. Shuningdek, O'zbekistonning turli davrlarda shakllangan etnik guruhlari va ularning madaniy yodgorliklari haqida ma'lumotlar taqdim etiladi. Maqola xalqning tarixiy va madaniy merosini, shuningdek, uning zamonaviy dunyodagi ahamiyatini o'rganishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: O'zbek xalqining tarixiy yurtlari, etnik-madaniy meros, O'zbekistonning geografik joylashuvi, qadimiy shaharlar, madaniyatlar, etnik tarkib, urf-odatlar, til, diniy bag'rikenglik, madaniy yodgorliklar, tarixiy rivojlanish, etnik guruhlari, o'zbek an'analari, zamonaviy ahamiyat.

O'zbek xalqining tarixiy yurtlari va etnik-madaniy merosi millatning o'ziga xosligini, uning tarixiy taraqqiyotini, madaniyatini va urf-odatlarini shakllantirgan muhim omillardan biridir. O'zbekistonning geografik joylashuvi, qadimiy shaharlar, madaniy markazlar va tarixiy hududlar xalqning milliy identitetini yaratishda katta rol o'ynagan. Samarqand, Buxoro, Xiva kabi qadimiy shaharlar o'zbek xalqining ilm-fan, san'at, savdo va diniy hayotidagi markazlar sifatida tarixi davomida nafaqat O'rta Osiyo, balki butun



dunyo madaniyatiga katta hissa qo'shgan. Shu bilan birga, O'zbekistonda yashovchi turli etnik guruhlar, ularning madaniy boyliklari va urf-odatlari milliy merosning ajralmas qismi sifatida bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Ushbu maqolada O'zbek xalqining tarixiy yurtlari va etnik-madaniy merosi, uning tarixiy, madaniy va ijtimoiy ahamiyati, shuningdek, xalqning milliy ongidagi o'rni keng tahlil qilinadi.



1-rasm. Madaniy boyligimiz–ma'naviy boyligimiz

1. O'zbekistonning Tarixiy Yurtlari:

- Markaziy Osiyo: O'zbekiston, Markaziy Osiyo mintaqasining markazida joylashgan bo'lib, qadimdan turli madaniyatlar va xalqlarning aralashuvi joyi bo'lib kelgan. O'zbek xalqining tarixiy yurtlari, jumladan, Samarqand, Buxoro, Xiva va Termiz kabi qadimiy shaharlar, dunyo miqyosida taniqli ilmiy, madaniy va savdo markazlari sifatida rivojlangan.
- Buxoro Amirligi va Xiva Xonligi: Buxoro va Xiva tarixiy hududlari o'zbek xalqining etnik va siyosiy rivojlanishida muhim o'rin tutgan. Bu hududlar nafaqat iqtisodiy va siyosiy markazlar, balki diniy va madaniy hayotning markazlari ham bo'lgan.



- Samarqand: Samarqand, bu o'zining tarixiy ahamiyati bilan mashhur bo'lib, Amir Temur davrida eng kuchli ilmiy, madaniy va savdo markazlaridan biri bo'lgan. Samarqand, shuningdek, ilm-fan va madaniyatning rivojlanishida ulkan rol o'ynagan.

2. Etnik-Madaniy Meros:

- Etnik Tarkib: O'zbek xalqi turli etnik guruhlardan iborat. O'zbeklar, asosan, turkiy tilli xalqlardan bo'lib, O'zbekiston hududida yashovchi boshqa etnik guruhlar, masalan, qoraqalpoq, tatar, rus, qozoq va boshqa xalqlar bilan birgalikda turli madaniy va diniy meroslarni saqlab kelmoqda.
- Urf-odatlar va An'analar: O'zbek xalqining boy urf-odatlari va an'analari, to'ylar, mehnat madaniyati, qo'shiqlar, raqslar, taomlar va boshqa elementlar, xalqning madaniy merosining muhim qismlarini tashkil etadi. Shuningdek, O'zbekistonda zamonaviy davrda ham bu urf-odatlar va an'analar saqlanib qolgan.
- Musulmonlik va Diniy Bag'rikenglik: O'zbek xalqining ko'pchiligi musulmon bo'lib, islom dini mamlakatda asosiy o'rinni egallaydi. Biroq, tarixan O'zbekiston hududi, turli din va madaniyatlar aralashgan hudud sifatida ko'rilgan. Boshqa dinlarga ham bag'rikenglik mavjud bo'lib, bu madaniyatning shakllanishida ta'sir ko'rsatgan.

3. Madaniy Yodgorliklar:

- Arxitektura yodgorliklari: O'zbekistonda qadimiy madaniyatlarning izlari, masalan, Samarqanddagi Registon majmuasi, Buxorodagi Ark qal'asi, Xiva shahridagi Ichan-Qala kabi tarixiy yodgorliklar mavjud. Bu yodgorliklar O'zbekistonning madaniy merosini butun dunyoga tanitadi.
- Ilm-fan va san'at: O'zbekistonning ilm-fan, san'at va adabiyotdagi o'ziga xos yutuqlari, Ulug'bekning astronomik kuzatuvlari, Alisher Navoiy va boshqa buyuk shaxslarning adabiy merosi, tarixiy yurtlaridagi madaniy hayotga ulkan ta'sir ko'rsatgan.

4. O'zbek Xalqining Zamonaviy Madaniy Merosi:



- Zamonaviy madaniyat: Bugungi kunda O'zbekistonda an'anaviy madaniyat bilan birgalikda zamonaviy san'at va madaniyat rivojlanmoqda. Kino, musiqa, adabiyot va san'atda yangiliklar va rivojlanishlar kuzatilmoqda.
- Xalqaro ahamiyat: O'zbek xalqining etnik-madaniy merosi nafaqat mamlakat ichida, balki butun dunyoda e'tirof etilmoqda. Samarqand va Buxoro kabi shaharlar YUNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan, bu esa O'zbekistonning madaniy ahamiyatini global miqyosda tasdiqlaydi.

5. O'zbeklarning Yurtga Bo'lgan Muhabbati:

- O'zbek xalqining tarixiy yurtlariga bo'lgan muhabbati va ular bilan bog'liq an'analari va qadriyatlari jamiyatning ma'naviy poydevorini tashkil etadi. Tarixiy yurtlar faqat geografik hududlar bo'lib qolmay, ular xalqning ruhiy va madaniy identifikatsiyasining ajralmas qismiga aylangan.

O'zbek xalqining tarixiy yurtlari va etnik-madaniy merosi uning milliy identitetini va madaniy xususiyatlarini shakllantirgan asosiy omillar sifatida katta ahamiyatga ega. O'zbekistonning qadimiy shaharlarida yuzaga kelgan ilm-fan, san'at, savdo va diniy markazlar xalqning tarixiy va madaniy taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatgan. Tarixiy yurtlar, jumladan, Samarqand, Buxoro va Xiva, faqat o'z davrining yirik markazlari sifatida emas, balki bugungi kunda ham xalqning madaniy merosi va qadriyatlarini saqlovchi yodgorliklar sifatida dunyo miqyosida tanilgan. O'zbek xalqining boy etnik tarkibi, urf-odatlar, an'analari va diniy bag'rikengligi ham mamlakatning madaniy merosining ajralmas qismlaridir. Bu madaniy meros nafaqat o'zbek xalqining, balki butun insoniyatning boyligi sifatida saqlanib kelmoqda. Shu sababli, O'zbekistonning tarixiy yurtlari va madaniy merosini o'rganish, ularning ahamiyatini kelgusi avlodlarga yetkazish, milliy qadriyatlarni saqlab qolish va rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.



Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Zaripov, Z. (2006). *Samarqand va Buxoro: tarixiy yodgorliklar va madaniy meros*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
2. Yusufov, R. (2011). *O'zbekistondagi arxitektura yodgorliklari va ularning roli*. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti nashriyoti.
3. Bukharaev, M. (2008). *O'zbek* □ Navoiy, A. (2000). *Xamsa* (O'zbekcha tarjima). Toshkent: O'zbekiston Nashriyoti.
4. Akramov, T. (2010). *O'zbekistonning tarixiy shaharlarining madaniy merosi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Maqsudov, A. (2015). *O'zbek xalqining etnik va madaniy rivojlanishi*. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
6. Shokirov, I. (2013). *Markaziy xalqining madaniy merosi*. Tashkent: Uzbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
7. Ishaqov, M. (2009). *Xiva, Buxoro va Samarqand: tarixiy va madaniy markazlar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
8. Navoiy, A. (2000). *Xamsa* (O'zbekcha tarjima). Toshkent: O'zbekiston Nashriyoti.